

мр Милинко Фемић:

Можда ће се будуће генерације чудити нама

Мој саговорник је магистар географије. Тридесет година је професор и генерације ученика га радо памте. Откривао нам је свет као у “Парку из доба Јуре”...

Рођен сам у Фемића Кршу, 18 километара југоистоћно до Бијелог Поља или 73 километра од Пријепоља. Оца не памтим и о мени и двома сестрама бринула се мајка, која је желела да ја завршим четири разреда основне школе, јер је то, богами, било тешко време, па је мајка желела да ја помажем у домаћинству. Али мој учитељ Веселин Зуретић (касније академик у САНУ) успео је да мајку наговори на наставим школовање јер сам био добар ђак и неретко ми је уписивао као оцену петицу са неколико плусева. Тако сам наставио да похађам више разреде али у школи која се налазила у подножју села. Био сам ђак - пешак јер је моја кућа била на 900 метара висине и посебно је зими било тешко попети се уз падину, а снег је био до појаса. Струје, наравно, није било. Себи сам зими припремао “крпље” да не тонем у снег, па сам лаксе силазио у подножје. Возила су ретко пролазила путем од Бијелог Поља до Берана. У исто време је наилазио само један аутобус, кога смо звали “поста” тако да смо знали да ли је подне.

У кући сам, морам признати, био мажен и оне тешке послове обављале су, уместо мене, моје сестре јер је мајка гледала да ме не оптерети, па су се њих три често жртвовале. Нисам био размажен али су ми одговарале те привилегије.

Мој стриц је живео у Војводини, у селу које је било удаљено десетак минута од Врбаса, па је на његово инсистирање мајка дозволила да тамо наставим основну школу. Посебно памтим преобилна јела која ми нису одговарала. Мени је тај наш “испоснички” јеловник више одговарао. Волео сам сир, кајмак, млеко, месо се ређе јело, а у Бачкој - све саме ђаконије. И сад памтим како су моји другови, претежно Мађари, уживали у том мозаику јела, а ја бих се само - стресао! Добро сам се сналазио са људима али и у школи. За мене је била новина играти фудбал и уопште учествовати у забавама којих код нас није било. Тамо сам први пут видео воз и остао ми је тај чудан мирис и звук возова. Тамо сам први пут видео и струју.

Гимназију сам наставио у Бијелом Пољу. Све је мени било то занимљиво, чак сам био и на радној акцији. Ипак, све је код мене било - умерено. Настојао сама да у животу ни у чему не претерујем.

После гимназије, желео сам да упишем медицину али места на том факултету у Сарајеву није било. Није било ни на хемији коју сам веома волео, па сам уписао географију, коју нисам нешто посебно волео. Али заволео сам је брзо и постао један од бољих студената. Мени је и та средина у Сарајеву одговарала, осећао сам се добро, одговарало је то мом менталитету. Као добар студент увек сам био у групи оних који су били одабрани за неке иностране размене студената. Тако смо путовали у Западну и Источну Немачку, Шведску, Норвешку, Пољску, Мађарску... То ме одушевљавало. Путовао сам и касније много и радо о свом трошку, док се могло, док је била “она” Југославија, а сада се заиста нема... Не, нећу о просветним платама. То је свима познато...

Једно од интересантнијих путовања за мене је било по земљама Африке. Посебно по пустињском делу Алжира и Туниса. Једино превозно средство нам је била камила. Остало ми је у сећању кад смо дошли у “град” у јужном делу Туниса, а то у ствари и није град јер становници живе под земљом, као у тунелима и кад смо прилазили “хотелу” писало је да је то двострука А категорија. Кад смо се спустили

до тих соба под земљом, спавали смо у одећи и обући! Око поноћи би устали и гледали на једном платоу традиционалне плесове. Водили су нас и у куће да видимо како се производи маслинове уље по коме је Тунис познат у свету.

Желео сам да путујем у Велику Британију, да видим Сједињене Америчке Државе, да видим Јужну Америку и Југоисточну Азију али - нема се могућности. Остаје само жеља...

Мене је све занимало. Све сам посматрао. Волео сам да гледам људе, обичаје, живот, културу, природне лепоте...

Географија даје велику ширину и мислим да ће у будућности та наука све више добијати на значају. То произилази из њене природе пручавања простора. Неке дисциплине су данаса веома актуелне у свету. Једна од њих је урбана географија која је веома цењена у Америци, Јапану или Западној Европи јер она проучава кретање броја становника, процесе развоја великих градова, великих урбаних регија, а није свеједно како ће се популација у будућности усмеравати и како ће се организовати градови и живот у њима. Такође је веома цењена и физичка или природна географија јер се она, бави и проблемом заштите животне средине, како се понашати према водама, клими, рељефу, тлу, живом свету. Ништа нам све то не би вредело ако данас својим нерационалним приступом потрошимо све природне ресурсе и оставимо иза себе пустош за генерације иза нас. Напротив, ту је порука једне науке која каже: "Размишљајмо глобално, а радимо локално". Није довољно мислити само о себи јер границе катастрофе не постоје.

Да, ја сам се посветио и научном раду. Написао сам "Картографско - географски приручник" и "Пријепољски крај у простору и времену" али сам објављивао стручне и научне радове у часописима и литератури у издању Српског географског друштва. На 13. Конгресу географа, који је 1989. године одржан у Приштини, имао сам и стручно излагање. Било је 400 географа са простора тадашње СФРЈ и нико ми није дао примедбу. Рад је оцењен као добар, па сам припремио и "Картографско - географски приручник" који би могао бити од користи и ученицима и наставницима од основних до виших школа. Тај уџбеник је штампан у 2000 примерака и има га свуда по просторима бивше Југославије јер је књига била веома прихваћена, па је и београдски факултет узео преко 100 примерака те књиге.

Објављивао сам и друге теме јер су мене занимали проблеми становништва и ја сам то публиковао у стручној литератури.

И онда је на ред дошла књига "Пријепољски крај у простору и времену" јер сам желео да овај крај представим са више аспеката - природног, историјског, антропогеографског, демографског, урбаног, привредног...

Посебно ме занимало оно што се односи на заштиту природних ресурса јер је врло чудно како се у наше време одвијају неки процеси као последица тог нашег немарног односа према, рецимо, земљишту. Ја посматрам Велику Жупу, Ивање, Залуг и све плодне низије и како су оне потрошене на један нерационалан начин. Све је покривено асфалтом, објектима инфраструктуре, кућама, а плодног земљишта више и нема. А то је штета. Написао сам: "**Можда ће се неке будуће генерације чудити нама како смо нерационално потрошили то обрадиво земљиште**". То је противуречно, посебно са аспекта светских тенденција јер је потреба за храном све већа, а ми, са друге стране, стално смањујемо те плодне површине. Ја имам снимке рецимо Велике Жупе и Ивања пре 20 година и просто је невероватно, кад се пореди са овим сада, да се то догодило у тако кратком периоду. Невероватно, али понављам и штета. Раније се много рационалније односило према том земљишту и куће су се правиле на најмање плодном делу имања. Неконтролисано насељавање плодних равница и долина десило се на нивоу целе земље. Дај по сваку цену кућу да правимо па ћемо после видети шта ћемо.

У књизи је посвећена пажња и нашем природном простору, јер ја имам осећај да све то протиче тек тако и да се не валоризује на један адекватан начин. Ми имамо Милешеву али никад нисмо умели да је туристички осмислимо. Простори кањона Милешевке су реткост. Ми не умемо то да презентујемо али

умемо да нарушимо, као што се то учинило прокопавањем пута и тунела који ко зна да ли ће икад бити завршени. Уништен је зато јединствен еколоски амбијент и станиште живог света јер на ушћу Међанске реке у Милешевку су ретки остаци Панчићеве оморике које у Европи има још само и Источној Босни и Западној Србији али је клизиште код нас већ уништило нека стабла...

Мој педагошки рад траје 30 година. Како кажете да ме виде ученици? Као неког ко је дискретан али не “крут”?! Довољно комуникативан али не фамилијаран?! Деловао сам стидљиво па су ме ученици симпатисали?! Има свега тога! Увек сам према ученицима имао став изграђен још на почетку, кад сам дошао да предајем у Учитељској школи. Пре свега треба радити одговорно и бити стрпљив. То је битно у раду са децом.

Из књиге Индире Хаџагић "МОЈ СВЕТ"